

S6E8. Alexander Selkirk: Virkelighedens Robinson Crusoe

Da jeg var otte år, så kommer min far ind på mit værelse. Jeg sidder i min seng. Jeg tror, jeg har feber og er lidt syg og har været hjemme fra skole. Og så kaster han en kæmpe trækiste - brun, jeg kan stadig mærke fornemmelsen af de dér jernbeslag, der var omkring den - ned på gulvet. Og så siger han, "Det her er mine drengebøger. Nu er det dine. Værsgo!" Jeg glør på den, får åbnet den, og den første bog, jeg får øje på, er "Robinson Crusoe." Den havde jeg ikke talt med min far om. Men ligesom alle mulige andre læsere igennem de sidste mere end 300 år, så var jeg jo fuldstændig opslugt af den her beretning om manden, der overlever 28 år på en øde ø og på et tidspunkt - da der er gået alt for mange år - endelig får selskab i form af en indfødt, han kalder Fredag. Sådan starter det. Og for mig har det været en rejse med Daniel Defoes bog.

Og stor var min forbløffelse, da jeg fandt ud af, at Defoe, som jo både var journalist og forfatter og handelsmand - han var faktisk også med til at investere i slavehandel - at han havde baseret hele denne her utrolige historie på virkeligheden. Altså, det er jo sådan, at ude i Stillehavet er der to øer 800 kilometer vest for Santiago. Den ene hedder Robinson Crusoe Island, og den anden hedder Alexander Selkirk Island. Alexander Selkirk. Det viser sig gudhjælpemig - det er der mange, der ved nu, men det vidste jeg jo ikke dengang - at der var en virkelig person, som havde overlevet fire år på en ø derude i havet helt alene. Selkirk og hans liv som eneboer på øen er det, som Defoe smart hugger. Hvad ved vi så om ham her Selkirk?

Det gør jeg ikke endnu, for nu skal jeg lige byde velkommen. Velkommen til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig. I denne sæson fortæller vi om de vildeste overlevelseshistorier på ekspeditioner og blandt eventyrere. I dag skal vi, som vi lige har hørt, ud på en øde ø sammen med den irske pirat Alexander Selkirk, virkelighedens Robinson Crusoe. Og med om bord og med ude på øen har jeg min kammerat i Eventyrernes Klub, Jes Stein Pedersen. Du er journalist, litteraturredaktør på Politiken, og så er du med egne ord på bestandig opdagelsesrejse i litteraturens verden. Tak, fordi du er med, Jes.

Tak, fordi jeg må være her, Bjørn.

Hvem var Selkirk?

Da han står dér, benet og mager og iklædt gedekind og med fodsåler så tykke som brædder og ligesom gør tegn inde på en kyst, jamen så er det jo kaptajnens perspektiv, vi skal have fat i - altså den kaptajn, der efter fire år endelig får øje på Selkirk. Han har været alene på den dér vindblæste vulkanø. Han har levet af bær og kålrabi og rejer og fisk og den slags ting. Han finder også nogle geder. Han has slåset mod rotter. Altså, det kaptajnen ser er den her mærkelige mand, der ligner noget - jeg var lige ved at sige "fra en tegneserie," men det findes jo ikke dengang. Men det var altså Selkirk, som havde været fire år på øen og havde klaret den. De folk, der går i land på øren og redder ham, de er i øvrigt ikke i topform. De lider af skørbug. Så han kan da gøre det for dem, at han serverer nogle planter for dem. For han kender jo sin ø Han har klaret den. "Hvem er han så?" spørger du. Jamen, han er jo en herre, som var en af de her - det er sådan lidt mærkeligt, ikke? - men han var en af de her statsansatte engelske pirater, som havde fået i opdrag af den engelske krone at gå ud og nappe guld og gods fra spanske handelsskibe. Så når vi siger, at han var pirat og sørøver, så var han ikke sådan en med klap for øjet, der holdt af at gå i land og hæрге på den måde. Han var kaper. Han skulle kapre skibe sammen med de andre. Det havde han levet som i lang tid. Han stak til søs som 17-årig. Han måtte bare væk, fordi det hed sig - og det er vist også rigtig, men det er begrænset, hvad vi ved - han havde vist nok været uterlig og måtte væk. Selkirk er født i 1676, og han er ikke irer, som du sagde, Bjørn, han er skotte.

Okay.

Stikker til søs, sejler i ti år, og han er en dygtig navigatør. Da han så på et tidspunkt opdager ude på det skib, han er med - det hedder Cinque Ports, det er sådan lidt fransk, og jeg ved ikke, om det betyder fem havne, eller hvad det betyder - så bemærker han, at det skib, han sejler på, er i en elendig tilstand.

Ja, træet er råddent!

Ja, han synes ikke, at det her skib er sødygtigt. Og han protesterer over for kaptajnen. Han siger, "Altså, prøv at høre her. Det er så dårligt, så vi skal ikke sejle videre. Den næste ø, der kommer, vil jeg gerne i land på. Og gutter," siger han til de andre, "Vil I ikke være med til det?"

Ha ha! Det er der ikke så mange andre, der med på, måske?

Nej, og du ved, det er jo en slags mytteri, han begår. Men der kommer jo så en ø på et tidspunkt, og så siger kaptajnen, "Jamen, prøv at høre. Selvfølgelig skal du sejles i land." Han bliver sejlet i land, og han får en riffel, og han får ganske få fornødheder, og så siger kaptajnen, "Jamen altså, du ville gerne i land. Værsgo, nu er du her."

Prøver Selkirk at sige, "Det var sgu bare en joke"?

Ja, han siger, "Det var bare... Måske strammede jeg den lidt. Jeg vil egentlig ikke være her." Men der har han jo begået mytteriet, og kaptajnen kan ikke tåle at tabe ansigt dér - han er blevet sejlet i land - så han bliver efterladt. Og der starter så halvanden års... hvad skal man sige? Depression ville vi kalde det nu om dage. Dengang kaldte man det melankoli. Han havde 18 måneder, hvor han ligesom overlever fra dag til dag, bor i et lille, vindblæste skjul...

Ja, fortæl lige, hvordan den her ø ser ud. Ved vi det? Hvad er det for et sted, det her?

Jamen, det er en vulkanø. Robinson Crusoes ø er frodig. Den her ø er ikke frodig. Han må sådan set klare sig i starten ved hjælp af fiskeri, ved hjælp af de rejer og muslinger og ting, han kan finde i vandkanten. Det er ikke en ø, hvor han pludselig kan sige, "Hold da op! Jeg tror jeg, jeg dyrker noget korn, for heldigvis havde jeg noget korn med i lommen." Det er meget, meget hårde omstændigheder. Der er ovenikøbet det ved det - fordi der er dyr på øen, f.eks. rotter, som er løbet fra de skibe, der tidligere har lagt til ved denne her ø... Der er det ved det, at han er i fare, fordi der er så mange rotter, og de prøver at spise ham, eller de gnaver af ham. Han vågner om natten, og han er alene, og der er rotter alle vegne. Så finder han ud af, at der også er katte. Så får han kattene til at hjælpe sig med at klare de her rotter. Så får han på et eller andet tidspunkt bevæget sig over på den anden side af øen, og han finder ud af, at der er geder. Og da han bliver reddet af kaptajn Rogers, som endelig efter fire år ser ham inde på stranden stå sådan her, så kan han så fortælle dem, "Jamen, jeg har nok i løbet af de her fire år nedlagt og spist 500 geder." Så der er altså føde på øen. Der er irritationsmomenter, men han overkommer dem. Og han klarer sig også - og det er meget, meget vigtigt at få sagt det allerede nu: Han klarer sig også ved, om jeg så må sige, at blive from. Ved at bede til Gud, ved at få kraft fra Gud. Og det er vigtigt, fordi det er jo også noget af det, vi ved, at Robinson Crusoe gør.

Det bliver jo en af moralerne senere i de historier, der bliver fortalt om ham, Jes. Men hvad ved vi om hans første tid på øen? Står han nede på stranden hver dag og spejder ud efter, at han kan blive undsat? Han må jo kigge efter andre skibe osv.

Altså, der sker faktisk det, at han ikke i løbet af de fire år ser andre mennesker overhovedet. Han er helt ensom i modsætning til Robinson Crusoe, som jo altså får sin gode ven Fredag. Han har det problem, at det er jo ikke alle skibe, han kan signalere til. Han skal først lige se dem an, fordi er det spanske skibe, så ved han godt, hvad der venter: Så ryger knoppen simpelthen. Hvis det havde været franske skibe, der kom, ville han godt - har han fortalt - kunne sige, "Hej, my name is Alexander Selkirk. Please red mig." Men spanierne var man jo evigt i krig med, og hvis man som englænder blev fanget eller fundet der, så blev man slået ihjel.

Jes, sådan som jeg husker historien, så flytter han jo på et tidspunkt ind på øen. Altså, at han i en given tid bor på stranden og tænker, "Jamen, jeg bliver sgu ikke undsat. Lad mig se, om jeg kan klare mig." Og så flytter han ind på øen.

Ja, han flytter ind på øen, og han laver det, han kalder sit læskur. Det er meget ydmygt. Det er simpelthen så utroligt sølle. Og jeg måler det jo hele tiden - også når jeg sidder og taler om det nu - op mod Robinson Crusoes landsted og hans superbolig, som var omgivet af nærmest sådanne beskyttelseshegn, forsvarsvolde. Robinson Crusoe gør jo alt det, man drømmer om, man kan gøre, hvis man skal beskytte sig mod fremmede og fjender. Men Selkirk... Det er meget ydmygt, det han får gang i dér. Men altså, han kan fra sit sted holde udkig over hele øen. Og så ved jeg ikke, om jeg sagde det tydeligt nok... Når han ligesom hidkalder Gud, så er det, fordi han udover at få lidt krudt også fik en bibel i sin tid. Og det hedder sig, og det har han også selv fortalt, at han har aldrig været så from i sit liv, som da han var helt alene på den dér ø. For from havde han jo ikke været tidligere.

Hvordan holder han sig mentalt sund?

Jamen, det er Bibelen. Det er det dér med, at du har kun ét sted at henvende dig, og det er til evangelierne, og det er til ham oppe i det høje, og det er - du ved - noget med, "Vil du ikke lære din miskundhed lyse ned over mig." Det er det, han kan gøre. Og han

udholder det, kommer over den dér depression, men kunne jo altså have måske levet der i mange år mere. Alligevel er hans historie jo så fantastisk., så da ham dér kaptajn Rogers undsætter ham... Det første HAN gør, da han kommer i land i London i 1713 med ham, det er jo at udgive en bog om sin jordomsejling. Men han ved godt, at det her er en hamrende god historie, så på forsiden af sin bog nævner han altså også, at det er en jordomrejse foretaget af mig med mødet med Alexander Selkirk, manden der boede fire år alene på en ø.

Der er to gode historier i den.

Så han ved godt, at det her er en hamrende god historie, ikke? Man kan så slutte historien om Selkirk af med at sige, at han jo så faktisk sejler videre og dør ud for Vestafrika i 1721 af gul feber og bliver hældt over bord, som han gjorde. Det er en søbegravelse eller en havbegravelse. Så Selkirk ved formentlig ikke, at han blev inspirator for verdens næstmest populære bog. Der er ligesom Biblen derude, ikke, og så er der de der mere end 700 forskellige udgaver Robinson Crusoe, som Alexander Selkirk inspirerede til.

Wauw!

Han kan have læst den, fordi bogen udkommer i 1719, to år før han dør, men det er næppe sandsynligt i betragtning af hans liv.

Fortæl, hvordan forfatteren Defoe ligesom bliver inspireret. Hvor hører han om denne historie? Ved vi det?

Jamen, hvis du tager på værtshus et bestemt sted i Bristol, så hævder man dér, at det var hos os, fordi det er en meget gammel pub, de har der. Det var her, at Daniel Defoe og Selkirk mødte hinanden, og det var her, Selkirk selv fortalte Defoe om sin utrolige rejse.

Er det virkeligheden?

Det er jo en god historie, og der er sikkert en del pubber i Bristol-området, som ville sige det samme, som man gør der. Men der er ingen tvivl om, at Daniel Defoe har bemærket, selvfølgelig da, at der udkom denne her utrolige beretning. Der var mange beret-

ninger dengang om den nye verden, man opdagede, når man sejlede ud i majestættens tjeneste. Og Defoe, som jo selv var sådan en utroligt entreprenant type... Altså, han var romantiker, han var journalist, han var forfatter, han var også på et tidspunkt spion for staten, han udgav pamfletter, og så var han religiøs. Han var sådan en calvinist, presbyterianer. Og alle de her forskellige energier og kræfter løber sammen i den her skikkelse, som siger til selv, "Hold da op! Fire år på en øde ø kun med Bibelen som hjælp og med de dyr, han ligesom kan udnytte.

Takket være Bibelen klarede han den.

Ja. Så der ligger ligesom hos Defoe den dér, "Halløjsa! Næsefornemmelse. God historie. Den planker jeg." Så der sker det, at seks år efter Selkirk er kommet til London, og to år før Selkirk dør, der har vi altså denne her bog ude, som fra starten af bliver en sensation.

Jes, fortæl, hvad bogen handler om.

Robinson Crusoe er beretningen om den her sømand, som på et tidspunkt har været sendt ud for at skaffe slaver i Afrika, og som kommer fra Brasilien, hvor han har en plantage, og som lider skibbrud sammen med det øvrige mandskab, og som er den eneste, der overlever, bliver skyllet op på en ø, som han finder ud af er øde. Vraget ligger ude i brændingen. Han kravler helt op og orienterer sig. Og så begynder historien om 28 år på den her øde ø, indtil han så bliver reddet, kan man sige, meget senere. Der sker det, at efter han i første omgang lige har fundet ud af, hvor han sådan cirka er, og han ved, han må være på en ø ud for det, han kalder Orinoco-floden, så går han i gang med systematisk - og det er jo også utroligt spændende at læse om, synes jeg - at tømme vraget, mens tid er, for ting, han kan bruge. "Jamen altså, hvordan skal jeg klare mig? Er der pistoler og andre ting, geværer, om bord, som er i god behold? Ja, det er der." Han tømmer det, og det er grundlæggende fascinerende... Det er skidefedt at læse om, hvordan en mand langsomt tømmer et helt skib for vigtige ting, så han kan klare sig. Efter han har gjort det - og vraget bliver jo smadret og forsvinder helt, men han har fået det vigtige - så begynder det her med at lave en bolig, lave flere boliger, finde ud af, at der er noget korn, jeg kan plante, finde ud af at få et helt lille samfund beboet af ham selv op at stå. Det er det, han bruger de 28 år på.

Jeg tror, det er en 15-16 år efter, at han ankommer til øen, og hvor han har været helt

ensom, at han første gang får chokket og ser en fod i sandet. Så går der nogle år, før han så faktisk møder den indfødte, han kalder Fredag. Og så går der igen nogle år, før de to bliver reddet. Så det er en historie om en mand, som takket være det, der er i et vrag - det synes jeg, skal med - får ret stor succes med at overleve og klare sig og langsomt raffinerer alle de måder, der skal til, så livet bliver mere og mere bekvemt. Han finder ud af, hvor er der mest skygge, og hvor er der mest ro, og hvad gør jeg med myggene, og hvad med ilden... Og da han på et tidspunkt får feber, en rædselsfuld feber, og egentlig er ret syg, så mener han at vide, at man i Brasilien kurerer den slags ved at drikke rom, hvor der har ligget tobak i. Jamen, så må vi have rommen frem. Så må vi have de her grønne tobaksblade fra hans egen tobaksplantage i Brasilien. Der ligger det så, og så drikker han det, og så går han ud i tre dage og vågner og er rask.

Fandtes Selkirk i virkeligheden, Jes?

Ja, altså, der har jo været selvfølgelig diskussioner, om hvor meget skulle man tro på hans beretning, fordi at han fandtes - det har man hele tiden vidst. Og ham der kaptajn Rogers, der reddede ham i sin tid, efter han havde været på øen i fire år, han skrev jo sin bog. Og det forekommer også meget sandsynligt, det han sagde, da han blev interviewet, Selkirk. Han blev sådan lidt af en celebrity i London. "Nå, er det dig, der har klarret dig fire år på en ø?" "Ja, det er det sgu." "Alene i ødemarken?" "Ja, fuldstændig."

Fair nok.

Fair nok. Godt nok.

Og der kom ikke et afsnit næste år, der ligesom kunne tage den?

Næ, men i øvrigt lavede Defoe et bind to af Robinson Crusoe, men det er der ikke nogen, der har læst, vel? Der kom faktisk endnu et bind.

Okay, det var jeg slet ikke klar over.

Jo, det gjorde der. Men det faldt ligesom til jorden. Men grunden til, at man faktisk nu kan dokumentere, at Selkirk har levet, det er, fordi nogle arkæologer på den ø derude... Det er fra The National Museum i Skotland. Der har de offentliggjort fysiske beviser på

hans eksistens. Man har nemlig fundet rester af hans hytte og af navigationsudstyr, som kun kan have tilhørt en styrmand, som var navigatør - hvad han var.

Wauw!

Så man har ligesom, du ved, fundet ting, der i den grad tyder på, at der har været én derude, så det synes jeg ikke, man skal tvivle på.

Hvem var forfatteren Defoe?

Jamen, Daniel Defoe var sådan en sær skikkelse. Han var også en lidt gådefuld skikkelse, fordi han rummede så mange forskellige egenskaber og kvaliteter. Han blev født i 1660 i en middelklassefamilie i London. Han er journalist og debattør. Han er også investor, handelsmand. Han investerer for eksempel også i slavehandel. Det går han ikke væk fra. Og samtidig er han from og religiøs. Han er presbyterianer, som det hedder. Og han er den her type, der hele tiden blander sig, også i politiske spørgsmål. Han kommer til at lægge sig ud på et tidspunkt med ordensmagten, fordi han skriver nogle ting, man ikke må skrive, og bliver sat i gæbestok i tre dage. Altså, han har siddet i gæbestok i London i tre dage. Han siger om sig selv, at "Ingen har haft så skiftende en lykke, som jeg. Tretten gange har jeg enten været rig eller fattig." Og der er dem, der mener, at han skriver Robinson Crusoe også for at stimulere hele tænkningen om, hvor vigtigt det kan være at investere i handel og komme ud i verden og plantager og slaver osv. Så han er en farverig figur, og han bliver kun benådet, fordi han tilbyder at være spion for regeringen. Og så laver han en avis, gudhjælpemig. Han laver en avis...

Selvfølgelig.

... som bruger et netværk af spioner til at informere ham som redaktør. Og man siger, hold jer nu fast, at Defoes netværk af spioner er grundlaget for The British Secret Service. Prøv nu at høre! Én ting er, at man i en alder af 60 skriver Robinson Crusoe. Men han er også lige manden, der sørger for i en vis forstand, at vi har James Bond, fordi vi lige har det her med Secret Service.

Tjek, tjek, tjek.

Han har nået så meget i sit liv, inden han skriver Robinson Crusoe. Han har for eksempel også nået at skrive en fantastisk bog, som er blevet genudgivet for nylig, der handler om pesten i London. Og han skriver den ned, fordi han siger, "Prøv at høre. Det, jeg har oplevet her i London, hvor folk dør af denne her pest, der er kommet nedefra fra Mellemøsten og videre fra Asien og så videre... I skal vide, hvordan det var, så I kan gardere jer imod det. I skal vide, hvad vi gjorde, hvorfor det var nødvendigt at oprette assisterende kirkegårde." Det der hedder Assistens Kirkegårde i Danmark eller i København. "Hvorfor vi havde folk i hver enkelt gade, der havde til opgave at holde øje med, om nogen gik ud fra de huse, hvor der var syge i. Hvorfor vi sømmede dørene fast og vinduerne, så de syge ikke kunne komme ud. Hvordan vi klarede at lægge pesten ned." Det er også Daniel Defoe.

En utrolig karakter.

Så han er en utrolig karakter. Og jeg er lidt spændt på, hvornår hele den her bølge af Black Lives Matter og opgør med hvid kultur... Nu har de lige væltet en statue i Bristol af en slavehandler, ikke? Den dér berømte demonstration, der var for et halvt år siden, hvor han bliver kastet i vandet, ham dér. På en vis måde kunne man også sige, at Defoe måske havner i vandet, fordi han er en tvetydig figur, i hvert fald, i forhold til det her med slavehandel. Der er ikke nogen moralsk afstandtagen fra slavehandel, vel? Det er bare helt normalt.

Altså, det her med Robinson Crusoe er jo en historie, der kan læses og er blevet læst ud fra utroligt mange synsvinkler. Hvis vi bare tager den, der fascinerede mig, da jeg sad dér med feber i sengen, og som også har inspireret dig, Bjørn, og alle andre, så er det jo det dér med, hvad et enkelt ensomt menneske, hvis det ligesom kan nogle håndværk og har en hittepåsomhed og bare har en overlevelsessevne - hvad et enkelt menneske kan finde ud af. Der er jo en grund til, at vi sidder og ser livet i ødemarken, og hvem vinder den her million dollars, hvis de klarer at tænde ild med en fisk oppe i Alaska. Altså, der er jo en grund til, at vi er fascinerede af det dér. Så Robinson-historien handler om det her driftige menneske, som også passer meget godt til sådan den gryende kapitalisme. Altså, den her type, som - det må man jo sige om Robinson - er utroligt optaget af vinding. Han gør meget ud af... Han har også penge fra det skib, som han forulykker med, liggende inde i sin hule. Han sørger for at indhegne sin jord. Han kalder sig ligesom guvernør. Han er på en eller anden måde inkarnationen af det her europæiske menneske, som underlægger sig verden, som får sin rigdom til at vokse, som tager

initiativ, og så én ting til - vi har været inde på det - som er tro mod Gud. Hvis ikke han havde haft en af de her tre bibler, han får med fra vrabet, så var han formentlig blevet skør, skriver Defoe. Men nu er det altså Defoe, der påstår, at det er Robinson Crusoe selv, der har skrevet det.

Var der tre bibler med?

Der var tre bibler.

Det var der? Okay.

Nej, jeg siger ikke, at der var. Det ved vi jo ikke noget om. Vi ved det ikke.

Nej, nej. Men i hans bog er der.

Altså, i Robinson Crusoe er der tre bibler.

Men Jes, hvordan har det ændret sig? Du siger fascinationen i de folk, der har læst de her bøger. Kan du se et overordnet tema i forhold til, hvordan det har ændret sig, siden den kommer i 1719? Er det meget det her, at moralen dengang er, at han kun klarede sig, fordi han havde Bibelen i hånden?

Jamen, der sker jo det, at i den første udgave, som er en voksenbog, der har du hele den religiøse verden. Der har du Robinson, som faktisk i sit liv ikke har været troende. Han er jo en mand, der faktisk er taget afsted for at skaffe slaver i Afrika. Det skal man huske på. Robinson Crusoe er en fucking slavehandler, ikke? Og han har aldrig rigtig været from. Men på øen i kraft af ensomheden der bliver han det. Og jeg kunne måske lige passende læse noget op her fra bogen...

Endelig!

... hvor han fortæller om det her: "Det er den 4. juli. I morgenstunden tog jeg Bibelen, slog op på Det Ny Testamente, begyndte at læse med stor opmærksomhed og pålagde mig selv at læse noget hver morgen og aften, idet jeg ikke bandt mig til et antal kapitler, men læste så længe jeg kunne samle opmærksomheden. Der gik ikke længe, efter jeg

med ildhu havde taget fat på dette, før jeg konstaterede, at mit sind på dybere og ærligere måde berørtes af mit hidtidige livs syndighed. Indtrykket af min drøm vågnede til nyt liv, og ordene "alt dette har ikke fået dig til at angre," hørtes alvorstungt gennem mine tanker. Jeg bad nu indtrængende Gud om at skænke mig angeren, og et nådigt forsyn ville, at jeg den selv samme dag i den hellige skrift kom til disse ord: "Ham har Gud med sin højre hånd ophøjet til fører og frelser for at give Israel anger og syndernes forladelse." Jeg lagde bogen fra mig, og med både hjertet og hænderne løftet mod himlen råbte jeg i en sælsom tilstand af henrykkelse, "Jesus, du ophøjede fører og frelser, skænk mig angeren!"

Hold nu op!

Det læste man ikke i tyskeren Kampes meget stærkt redigerede udgave af Robinson Crusoe.

Som kommer mange, mange år senere.

Som kommer 80 år senere. Den kommer i hvert fald i 90. Hvad er det? Det er cirka 80 år senere. 70 år senere er det. Det er faktisk 69 år senere.

1790

1790. Der er alt det redigeret ud. Så den bog, vi kender også fra filmen eller filmene, det er jo eneboeren, der har sine geder, sine høns og sine marker - for der er også tønder med korn, han bjerger fra vraget. Heldigvis er der så utroligt mange gode ting på det vrage, han kan nå at bjerge. Den historie kender vi. Og så kender vi den dag, der sker det helt utrolige, det dramatiske omsving i hans liv som eneboer...

Fodaftrykket.

Fodaftrykket på stranden. Den kender vi. Og det er ligesom ungdomsbogen. Det, man i gamle dage ville kalde en drengbog, men i vore dage formentlig ville bare sige, at det er en bog for alle. Men i den oprindelige bog fylder det religiøse rigtig meget.

Hvad tror du, der fascinerer folk ved bogen i dag, Jes? For det er jo formentlig ikke det religiøse.

Jeg tror ikke engang, jeg rigtig fik svaret på det spørgsmål, du stillede før. Men hvis det i gamle dage var et billede på, hvordan...

Du tænker på, hvordan det har udviklet sig?

Ja, jeg tænker på det her med, at man dengang nok har sagt, "Hold da op, hvor kan en gudfrygtig mand, som samtidig forstår vigtigheden af at gøre nytte og tænke sig om og bruge fornuften..." Altså kombinationen af fornuft - jeg var lige ved næsten at sige videnskabelighed - og fromhed. "Nej, hvor kan det bringe en person langt. Øen er en civilisation i miniformat." Der er det jo nu blevet til nogle helt, helt andre blikke. Der er stadig et romantisk blik på det her med at klare sig i ødemarken. Det var vi inde på før. Det her med, hvad kan vi egentlig opdage af nyt i vores egne liv, når vi ikke har en mobiltelefon, når vi ikke er på nettet hele tiden, når vi ikke har den moderne komfort. Lad mig prøve at klare mig i en norsk fjord, eller hvor det nu er. Vi kender tv-udsendelserne. Og samtidig er der jo også en kritik - selvfølgelig er der det, og det har der været i mange år - af den her hvide imperialist, som straks siger, at den vilde, den indfødte, han møder på øen på et tidspunkt skal være hans undersåt, ikke? Han møder ham en fredag. "Du hedder Fredag. Jeg skal lære dig, hvem min gud er."

Ekstremt karikeret, ikke?

Jo, men for Daniel Defoe var det jo ikke andet end en missionærgerning. Europæerne var i forvejen ude at missionere alle vegne. Selvfølgelig skal en hvid mand bede den indfødte om at underkaste sig den hvide mands gud. Og det er også klart, at når man læser den rigtige udgave af Robinson Crusoe, så kan man mærke, at han på intet tidspunkt ligesom for alvor lever sig ind i, "Fredag, hvem er du, og hvad gør dig lykkelig, og hvordan er dit folk?" Det er bare menneskeædere, dem han kommer fra. Så så hele vejen gennem bogen er den jo selvfølgelig set med nogle af vore dages øjne ekstremt politisk ukorrekt. James Joyce, den her store irske forfatter, mener simpelthen, at Robinson Crusoe er sindbilledet på engelsk imperialism, og derfor er det jo en skrækfigur, ikke? Hvilket jo altså overhovedet ikke ændrer, at for 99 procent af alle de folk, der har læst Robinson Crusoe eller har set filmene, der er det en romantisk figur.

Jeg synes måske, vi skal høre en lille bid fra det tidspunkt, hvor Robinson finder ud af, "Hovsa, hvad sker der? Jeg er ikke alene." Og det lyder altså sådan her: "Da jeg en dag ved middagstid var på vej til min båd, blev jeg rystet i min sjæls inderste, da jeg fik øje på det tydelige aftryk af et menneskes fod i sandet. Jeg standsede lamslået, som om jeg havde set et spøgelse. Jeg lyttede og så mig til alle sider, men kunne intet se og intet høre. Jeg gik op til et højere liggende sted for at overskue omgivelserne, og jeg gik et ret langt stykke af kysten i begge retninger, men så ikke noget andet aftryk end dette ene. Jeg gik igen tæt hen til det, stadig i den hensigt om muligt at finde andre aftryk og for at undersøge, om der kunne være tale om et synsbedrag. Denne mulighed måtte dog afvises, for hæl og tær var tydelige, resten af foden også. Jeg vidste selvsagt ikke, hvordan dette menneske var kommet her og havde slet ikke fantasi til at forestille mig det. Med et utal af kaotiske tanker, aldeles forvirret, ja, ude af mig selv, kom jeg hjem til min fæstning. Jeg havde, som man siger, knapt følt jorden under mine fødder. Og slagen med rædsel, som jeg var, havde jeg set mig om for hvert andet eller tredje skridt og fejlagtigt antaget buske og træer for at være mennesker. Jeg kan slet ikke beskrive, i hvor mange forskellige skikkelser min skrækslagne indbildningskraft viste mig tingene, hvor mange afsindige tanker der gik gennem min hjerne, og hvilke ubegribelige ideer der blev ved med at tage form undervejs. Da jeg kom til min borg, for sådan kaldte jeg den lige siden, skyndte jeg mig ind, som om jeg var forfulgt. Jeg husker ikke, om jeg brugte stien, sådan som jeg var vant til, eller om jeg gik ind ad det hul i klippen, jeg kaldte for en dør. Og næste morgen huskede jeg det heller ikke, thi aldrig er skræmt hare faret i skjul eller ræv i sin grav med større rædsel, end jeg hastede tilbage til mit tilflugtssted."

Ha ha ha!

Altså, der sker jo det, at der går nogle år, før Robinson Crusoe finder ud af, hvem har egentlig sat det her fodaftryk. Det går op for ham, at tilbagevendende kommer der det, han kalder menneskeædere, kannibaler. Det var jo også stor dengang, at læserne skulle læse om kannibaler, menneskeædere, hold da op! Altså, der går nogle år, før han igen møder dem, og der skyder han så faktisk nogle af de her grusomme mennesker, som har sejlet kanoen på land, og som skal til at slå nogle mennesker ihjel og spise dem. En af de her mennesker, indfødte, flygter, og det bliver så hans ven og undersåt Fredag. Og jeg læser et lille stykke her, kort efter de har mødt hinanden: "Her gav jeg ham brød og en håndfuld rosiner at spise sammen med et krus vand, som

han åbenbart trængte meget til efter sit løb. Efter at jeg på denne måde havde sørget for ham, gjorde jeg tegn til, at han skulle lægge sig ned og sove, idet jeg pegede på et sted, hvor jeg havde lagt et stort bundt rishalm med et tæppe over og under tiden selv sov. Staklen lagde sig straks og faldt i søvn. Han var en mand af anseelig fremtoning med en smuk skikkelse og velformede, stærke lemmer. Han var ikke for bred, men høj. Og som sagt var alt tiltalende ved hans udseende. Jeg anslog ham til at være godt 25 år. Hans ansigt var behageligt, slet ikke vildt eller fjendtligt. Tværtimod var det særdeles mandigt og virkede ejendommeligt nok mildt og fredeligt som mange europæeres, navnlig når han smilede. Hans hår var langt og sort, ikke krøllet som uld, panden høj og bred, og øjnene udtrykte livfuldhed og gnistrende intelligens. Hudfarven var ikke sort, men mørkebrun. Ikke den skidne, gullige og lidet indbydende slags brunhed, vi kender fra brasilianerne og virginierne og andre amerikanske indfødte, men en slags gylden eller fersken lød, som var meget køn, men ikke let at beskrive. Ansigtet var rundt og fyldigt, næsen lille og ikke flad som negernes, munden velformet med smalle læber og regelmæssige tænder, der var hvide som elfenben. Efter at han havde sovet eller måske snarere blundet i cirka en halv time, vågnede han og kom fra hulen ud til mig, for jeg var optaget af at malke gederne i indhegningen ved siden af. Da han fik øje på mig, løb han hen til mig, kastede sig igen på jorden og gav med mange forskellige gebærder udtryk for ydmyg taknemmelighed, af hvilke flere unægtelig var besynderlige. Til sidst lagde han således hovedet fladt på jorden nær ved min ene fod og satte den anden på sit hoved, ligesom han havde gjort før. Han gjorde derefter alskens tegn for at udtrykke underkastelse og vilje til at tjene mig til sine dages ende. Jeg forstod meget af det, han på denne måde gav udtryk for, og viste ham, at jeg var særdeles tilfreds med ham. Jeg begyndte efter en lille stunds forløb at tale til ham og lære ham at tale til mig. Først lod jeg ham vide, at hans navn skulle være Fredag, hvilket var den dag, da jeg reddede hans liv. Jeg kaldte ham sådan til erindring om dagen, og jeg lærte ham også at sige "herre" og forklarede ham, at dette var mit navn."

Hvad tror du, fascinerer mest i dag, Jes?

Jamen, jeg tror, at det her med at kunne klare sig selv, hvad enten man nu bor...

Er det, fordi det er den største frygt at havne derude?

Nej, men jeg tænker i et lidt større perspektiv. Altså, hvad enten du bor i en villa og siger, "Jeg må have en nyttehave. Vi skal da selv kunne dyrke nogle kartofler og have lidt i drivhuset. Og vi bager også selv, og vi samler regnvand og ud fra en økologisk eller en bæredygtighedsbetragtning." Hvad enten man er den type person, eller om man er prepper, der tror, at det gælder om at forberede sig på, at jorden går under i morgen, så er Robinson Crusoe jo en inspirationskilde. Fordi ligesom at han var i stand til at klare 28 år på en øde ø, så skal vi andre også efterhånden have en livsduelighed, der gør, at vi ville kunne klare os. Det kan ikke nytte noget, at man ikke kan lave ild uden en lighter. Man skal kunne - hvis det var det, der var udfordringen - lave sine egne våben osv. Der er en forestilling om, at det liv, vi lever nu, vores livsform, ikke holder længere, og at det er godt for alle mennesker at kunne klare sig på den ene eller den anden måde. Så jeg tror, Robinson Crusoe-figuren vil blive ved med at leve ind i en stadig mere usikker verden. Og når man hører, at milliardærene køber ejendom på New Zealand, som skulle være det sted på jorden, der er bedst stillet i forhold til klimaforandringer, så kan man jo også godt se, at de også tænker, "Okay. Jeg tror, jeg laver sådan en komfortudgave af Robinson Crusoe på en eller anden newzealandsk ø, hvor jeg ligesom er på afstand af vira og alle mulige udefrakommende trusler."

Men det er fantastisk, det du siger her. Det overrasker mig også en lillebitte smule. Jeg troede, at fascinationen primært bundede i, at det var den største frygt, at man egentlig kunne havne derude. Det er måske også det, den faktisk har gjort - bogen - indtil nu, hvor det har fået et andet fokus. Vi har haft den kære Eske Willerslev i studiet for at fortælle om Helge Ingstad, hvor der er en stærk fascination af at komme derud. Altså, at det er det største håb, og drømmen er simpelthen bare at komme alene derud i øde-
marken.

Jamen, du peger på noget enormt vigtigt, fordi det kan da godt være, der har været en frygt for at blive sat i land på en øde ø. Det kan vi jo alle sammen leve os ind i. Men det særlige ved Robinson Crusoe er jo... Altså, tag for eksempel William Goldings bog "Flernes Herre," hvor nogle børn havner på en ø og begynder at slå hinanden ihjel. De har ikke en skid. Der er ikke noget, de kan ligesom bringe med sig. De skal overleve. Det er the survival of the fittest. Men det fantastiske ved Robinson Crusoe er, at han jo næsten kan gå ned i supermarkedet og finde alt det, han skal, fordi supermarkedet er vraget. Vraget ligger derude. Det gør en kæmpe forskel. Altså Bjørn, der er jo rum i tønder, der er tobak, der er våben, der er masser af krudt, der er gulddubloner.

Jo, men det lyder jo godt.

Der er masser af tøj. Han bjærger bjælker og tømmer og jern og alt muligt.

Ingen kvinder, desværre.

Ingen kvinder. Og det er jo også meget, meget mærkelig i Robinson Crusoe: På intet tidspunkt er der en syndig tanke. På intet tidspunkt fornemmer man, han savner selskab i seksuel forstand. Der er noget fromt pietistisk over denne her Robinson Crusoe-figur, som altså hele tiden er så satans fornuftig. Og når han ikke er fornuftig, så kan han jo, som jeg læste op, bruge Gud. Jeg kunne godt tænke mig at hoppe til en anden udgave af Robinson Crusoe.

Ja, der ligger flere bøger på bordet her foran os.

Ja. Sagen er den, at der er en franskmand, der hedder Michel Tournier, der har lavet en bog, der hedder "Fredag eller den virkelige verden." Og det er sådan en rigtig civilisationskritisk, lille sag, hvor det, som Fredag repræsenterer her, det er ligesom som modbillede til den her europæiske fornuft. På et tidspunkt kommer Fredag til at sprænge hele Robinson Crusoes hule i luften. Alt går op i røg. Og hvad sker der? Jamen altså, Robinson slapper faktisk lidt af. Han ser på den vilde dér, Fredag, som pludselig virker, som om han er meget bedre i stand til at klare hverdagen end ham selv. Hvad gør Fredag efter denne her katastrofe? Jamen, han ligger bare i en hængekøje og nyder det. Og så siger han, "Er vi ikke lidt sultne?" Og så går de ned et steder, og så skyder han med en pil en fugl, og så får de den. Og Robinson finder ved hjælp af Fredag ud af, okay, der er andre måder at være i verden på. Altså laid back og loose. Så i Tourniers bog bliver Fredag den, der opdrager Robinson.

Og er morale.

Ja, en stærk morale, ikke? Og den er virkelig interessant. Fredag lærer også Robinson Crusoe sådan nogle kunster. Sådan går man på hænder og du ved. De leger lidt, ikke? Og det er sådan en underlig, flippet hippieudgave af den her gamle figur, den ædle vilde. Du ved, der var jo her i 1700-tallet i Europa en forestilling om den ædle vilde. Og

man sejlede til Sydhavsøerne, og man opdagede steder, hvor man kunne bare plukke brødet fra træerne. Det kunne man jo også. Der er noget, der hedder brødfrugter. Og kvinderne står bare ned på stranden og er nøgne og villige. I de franske saloner, når de her søfarende kom hjem og fortalte om det her, så tænkte man, "Hvad dølen! Er der noget, der er bedre end Frankrig? Vi troede, vi var de dannede, vi var de oplyste. Har vi i virkeligheden lavet et for fornuftigt samfund? Har vi svigtet sanserne? Har vi svigtet det seksuelle? Har vi svigtet det sande liv?" De fortæller, at når man står på stranden, så lugter der af vanilje, når vinden kommer - og det gjorde der ikke. Men Robinson passer også ind i den her tid, hvor man er optaget af det nye og det fjerne derude, og hvor man får beretninger om, hvordan man kan leve. Og det er det, som Michel Tournier ligesom for alvor gør en dyd ud af i den her bog "Fredag."

Jes, du siger, den har født 700 bøger. Når man leder på nettet. Mange film helt tilbage fra 30'erne. Tror du den her genre, du kalder den... Hvad kalder du genren?

Jamen, godt du spørger.

Robinsonade. Jeg har aldrig hørt det før.

Det lyder som noget, man skal have at spise hjemme hos sin moster, ikke? "Vi skal have kaffe med robinsonade." Nej, altså robinsonaden er en genre, og den blev jo opfundet af Defoe. Og det er beretninger om mennesker, der klarer sig helst på en øde ø, men i hvert fald ude i ødemarken uden særligt mange hjælpemidler. Jeg kender en helt fantastisk robinsonade, og den viser noget om, hvor bredt det her skal forstås. Det er ikke kun øde øer. Men der findes en pragtfuld bog, der hedder "Klatrebaronen" af Italo Calvino. Den handler om en 12-årig dreng, som får serveret snegle af sine forældre en gang i 1700-hvidkål. Han er greve. Moderen og faderen er også adelige, så. De snegle vil han ikke spise. I protest kravler han op i et træ, og der bor han så resten af sit liv, til han bliver en rigtig gammel mand. Han bor i sit træ. Så det er ligesom hans øde ø. Altså, en robinsonade handler om en person, der klarer sig et bestemt sted, som er i gåsøjne "øde."

Og det kunne lige så godt blive en alene mand på Mars.

Ja, ja.

En eller anden astronaut, der bliver efterladt.

En astronaut efterladt på en planet er sådan set i princippet også måske sådan en robinsonade. Altså, det ville være måske science fiction. Jeg ved ikke, om man ville kalde de dér Mars-film med Matt Damon og sådan noget for en robinsonade. Det vil man næppe. Men det handler om at klare sig against all odds et meget øde sted.

Tror du, de bliver ved med at fascinere, de her historier?

Jeg tror, historier, der handler om, hvad mennesker formår, vil blive ved med at fascinere, og de vil blive ved med at være vigtige. Altså, for Defoe var den opbyggelig, denne historie, fordi Defoe med den særlige afart af calvinistisk kristendom, han troede på, der gjaldt det om både at være from og foretagsom. Og så gjorde det i øvrigt ikke noget, at man købte slaver og solgte dem. Mens nu om dage vil det være sådan noget med at kunne klare sig, når samfundet bryder sammen, eller i hvert fald inden det bryder sammen, også bare i et almindeligt samfund, at mestre nogle håndværksmæssige dyder, som er vigtige. Det er jo sådan nu om dage, at selv det vand, der kommer til os fra den kommunale vandforsyning - hvis internettet svigter, så er der heller ikke noget vand, vel? Alt er jo ligesom digitaliseret.

Vi er total afhængige af alle andre end os selv.

Jo, og det er digitalt det hele. Altså, man siger jo, at hvis der kommer sådan en solstorm på solen, som rammer jorden, så kan det ligesom lukke ned for internettet. Hvis internettet lukker ned, så kan vi jo ligesom forestille os, hvad der sker. Og det peger på, at det dér med at kunne noget rent teknisk, noget mekanisk, noget der ikke er afhængig af det digitale, at det er vigtigt. Så jeg vil også sige, at hvis jeg skulle pege på en roman, som hele tiden fremhæver ikke boglig dannelse, ikke det akademiske, men hænderne, de kloge hænder, det man kan med sine hænder, så er sgu Robinson Crusoe, ikke?

Og livet bliver simpelt på den øde ø. Det er vel også det, Jes? Udover man er afhængig af alt muligt andet, og nettet kan gå ned, og vi ikke kan få rent vand, sammen, så er det, at der ikke er så mange ting at forholde sig til, udover hvordan jeg overlever i dag.

Jeg tror, at rigtig mange mennesker har lyst til at vende det travle præstationssamfund ryggen. Det kan man gøre på mange måder. Man kunne jo for eksempel i stedet for at stresse rundt og prøve at finde en bolig, man havde råd til i Storkøbenhavn, så kunne man måske finde et rigtig billigt sted på Lolland-Falster eller et sted, hvor ejendomspriserne er på et andet niveau. Og så kunne man dér lave - om ikke sin øde ø, men så kunne man sammen med vennerne lave det her bofællesskab eller kollektiv, hvor man selv dyrker jorden, og man ikke behøver knalde sine børn i institution og ligesom lade sig tyrannisere af tid og krav osv. Det er der få, der gør. Det er svært at vende ryggen til den almindelige livsdrøm. Men de ligger der jo også efterhånden som en tvang, fordi hvad fanden skal de unge gøre, når de ikke kan købe noget? Men der er mange versioner af den dér Robinson Crusoe-mulighed, ikke? Nu kan det sgu også være nok. Jeg læste en artikel her i Politiken for nogle måneder siden om nogle, der var flyttet til Ods herred - det er jo ikke langt væk, men de havde altid boet på stenbroen i København, så det var egentlig langt væk - og ligesom fundet ud af, at deroppe kunne man leve i det billige hus på en anden måde som far, mor og børn uden at have travlt. Og det er jo versioner af den figur, men måske også lidt finder i den romantiske version af Robinson Crusoe, som laver sit eget samfund og siger, "Nu kan I rende mig i røven."

Jes, tilbage til Selkirk. Det, jeg var så fascineret af, det var, da jeg så Tom Hanks i den fantastiske rolle som outcast i "Cast Away"-filmen, hvor han ligesom opfinder sin ven. Var det en basketball, eller var det en volleyball? Eller hvad var det?

Jeg må sige, jeg har ikke set den film.

Du har ikke set den. Men der er jo mange stærke scener med Tom Hanks. Han har jo ikke nogen ven ude på den her ø, så det er den dér bold, hvor han maler et hoved på, og så bliver det hans ven. Ved vi, om Selkirk ligesom opfandt et selskab? Var der nogen, han talte med? Var der nogen, han var sammen med?

Nej, det har været så hårdt for ham at leve fra dag til dag og klare sig, så der var ikke tid til den form for løjer. Men det interessante, når du spørger, det er jo, at da Tournier fortæller sin Robinson-historie her, så fordi magtforholdet har ændret sig mellem Robinson og Fredag, fordi det nu er Fredag, der lærer Robinson noget, så laver de to dukker. De laver en Fredag-dukke og en Robinson-dukke, som de ligesom kan lege med og kan skælde ud på. Og så kan Fredag nogle gange tage Robinson-dukken frem. Altså, den

rigtige Robinson sidder dér på stranden, så tager Fredag Robinson-dukken frem, og så siger han til Robinson-dukken, "Nå, hvide Robinson. Du troede nok, at brune Fredag ikke kunne de dér tricks, hvad? Men du blev klogere," siger han til dukken - men jo altså også til den anden. Og de får leget lidt med det dér og får på en eller anden måde skabt to figurer, så de sådan set er fire på den dér ø. Det har Selkirk ikke gjort. Det er det et overskudsphænomen, ikke? Og det gør Robinson jo heller ikke på øen. Det som han gør på øen - det har vi ikke været så meget inde på - det er, at han jo meget konkret, Defoe, fortæller om, "Så fandt jeg ud af, hvor der var ferskvand. Så fik jeg lavet en rende, så jeg kunne få vand helt tæt hen til det sted, jeg ville bo. Der, hvor jeg bor, der ser sådan og sådan ud, der vokser de og de planter. Jeg har lavet et lille hegn." Så går der nogle måneder. "Hov, jeg vil hellere bo her, for så har jeg bedre udkig. Nu har jeg også set, der er vilde nogle gange. Jeg må kunne holde udkig. Men hvad så? Er det så min helt nye bolig, hvor jeg vil flytte alt mit grej hen? Eller hvad vil jeg gøre? Nej, det er mit landsted, for jeg har jo stadig hovedboligen. Jamen, hvad så med mit krudt? Jamen, jeg må hellere placere krudt mange steder på øen, så jeg altid er i nærheden af krudt, i stedet for at have det centralt placeret. Og i forhold til at forhindre fjender i at komme tæt på mig, jamen så er jeg nødt til at plante nogle af de her meget hurtigt voksende træer eller siv, eller hvad det nu er, i arealet foran min hytte." Der sker jo det, første gang han ser menneskeæderne... Det er ligesom det ene år, og så går der fem år, før han ser dem igen. Og det er jo meget behændigt, for så har de dér hurtigt voksende træer jo haft tid til at vokse, Bjørn, og så er det meget ufremkommeligt at komme hen til ham. Altså, han opfører sig sådan set som en fyrste i Europa, der laver en borg og en voldgrav og ligesom befæster det hele. Og det er også, fordi det er så konkret for læseren, at man har den fornemmelse af, "Nå, okay. Det var sådan, du gjorde, da du skulle kompensere for, at du ikke havde et hjul." For eksempel. Eller, "Aha! Du kom til at lave en båd, der var lidt for langt fra havet, så du kunne ikke slæbe den hen til havet. Den var for tung, da du var færdig." Altså, der er sådan en masse konkrete iagttagelser. Og jeg vil sige, at bogen er jo skrevet sådan lidt kedeligt, meget summarisk. "Så gjorde Fredag det. Så gik han hen dér. Så kravlede han op. Så gik han ned. Så faldt han." Det er ikke en super velskrevet bog. Den er sådan lidt summarisk. Masser af inventarlistes. "Den 4. juli. Nu har jeg 17 geder, 4 høns og 48 du ved..."

Måske den måde man skrev på dengang eller hvad?

Ja. Og det er også derfor, at den bog har haft godt af at blive redigeret af andre, ikke? Der skete jo det, at dengang han lavede bogen, det er jo en roman, men der var romanen ikke rigtig opfundet endnu. Det er en af verdens første romaner. Så grunden til, at Daniel Defoe skriver "written by himself," det var for at gøre den mere troværdig. Ingen ville tro dengang på noget, der ligesom bare var frit opfundet, vel? Det kan enhver jo komme og påstå. Ja, det kan man i en roman. Men romanen var ikke kendt. Så vi må hellere gøre det til en beretning fra et menneske, der har oplevet det her. Og det er også derfor, tror jeg, at stilen er så dagbogstroværdig hele vejen igennem.

Jes, hvorfor var det så vildt for dig - udover at du så var feberamt som otteårig - da kufferten landede på gulvet foran dig? Hvad var det med denne her bog, der var så fascinerende?

Jamen, der var jo flere ting i det. Dels det her med, at ens far kommer med en kiste. Han kunne jo også være kommet med nogle bøger under armen. Og bang! Det er noget fra hans barndom. Jeg har senere tænkt på, at han har jo på det tidspunkt kun været måske 30 år. Han var en ung mand. Men for mig var han jo en gammel far, og hans barndom fortabte sig i en fjern fortid. Så der er noget med omstændighederne, omkring jeg får bogen. Men det har jo ikke noget at gøre med det svar, du gerne vil have. Jeg tror, at jeg var sådan en dreng, der tidligt...

Nej, men jeg forstår godt, hvad du siger, at der kommer en gave fra ens far. Det er jo en væsentlig ting. Wow, det betyder noget for ham at give det her videre.

Ja, og min far var ofte ude i verden. Han arbejdede i lufthavnen. Han var flymekaniker. Og jeg har været udstationeret med ham. Jeg er vokset op nogle år i Syrien. Min far var dengang ofte væk tre måneder ad gangen, så når far kom hjem, har der havde været et eller andet særligt. Jeg vil ikke sige, jeg var en ensom dreng, men jeg var en, der var glad for at være i mit eget selskab og hurtigt faldt ned i den dér underlige gryde og drak af noget særligt noget, som jeg har drukket af siden, som handler om det dér med, at du er glad for fiktion, du er glad for bøger, du lever dig ind i det. Jeg har jo rejst rigtig meget i den virkelige verden og været mange steder henne, men jeg har tit fået mest ud af at rejse steder hen, hvis jeg på forhånd har læst mig lidt ind på det. Det betyder ikke, at jeg skal have en guide på forhånd. Men jeg kan godt lide at være i Patagonien, for eksempel, og så vide, hvad det var, Bruce Chatwin skrev om Patagonien, ikke? Jeg kan godt

vide, når jeg sejler Magellanstrædet, som jeg har prøvet og været nede i Ildlandet, at det var her, Magellan var, og i hans dagbog står der det her. Så på den måde er der et eller andet i mig, hvor det klinger rent igennem: Øde ø. De vilde.

Nu ligger alle de her bøger foran dig, Jes. Betyder det, at du er ved at forberede dig på at komme ud på en øde ø?

Nej. Men hvis jeg kom ud på en øde ø, så er det store spørgsmål, hvilken bog jeg ville tage med.

Ja, det er et godt spørgsmål!

Og det er ikke et spørgsmål, jeg vil besvare, tror jeg. Jeg tror, at jeg vil lade det stå åbent. Men det er klart, at en af de bøger, jeg under alle omstændigheder ville have inde i mig, ville være Robinson Crusoe.

Den Yderste Grænse er produceret af Kontoret Juhl og Brunse for Nationalmuseet og Radio LOUD med Bjørn van Overeem som sikker kaptajn bag lyden. En særlig tak til Alaska Film and Video Production Resource og Arktisk Institut. Find serien på www.vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.